

La 22 februarie 1994 a dispărut dintre noi, la venerabila vârstă de 92 ani, arhitectul Ștefan Balș – membru de onoare al Academiei Române.

Timp de peste 60 de ani, activitatea arhitectului Ștefan Balș a constituit un reper în procesul conturării unei școli naționale de restaurare, într-o perioadă de mare efervescență culturală care a adus în atenția publică interesul pentru patrimoniul cultural reprezentat de monumentele istorice și care a dat lumii un sistem teoretic de abordare a protecției și restaurării acestora.

După absolvirea Facultății de Arhitectură (1927), arh. Ștefan Balș a acceptat propunerea Comisiunii Monumentelor Istorice de a urma – ca bursier – un stagiu de pregătire în domeniul restaurării monumentelor la Școala Română de la Roma (1928–1930).

Întors în țară, și-a început lunga activitate în serviciul tehnic al Comisiunii Monumentelor Istorice, sub conducerea arhitectului N. Ghika-Budești și alături de personalități marcante ale domeniului ca: Sterie Becu, Horia Teodoru, Em. Costescu – majoritatea formați la aceeași Școală Română de la Roma.

Contactul cu cele mai avansate principii de restaurare pe plan european prilejuit de studiile la Roma

(unde a audiat cursurile de specialitate ale unor personalități europene ca Gustavo Giovannoni și Camilla Boito) a determinat tânăra generație de atunci să imprime domeniului o mai mare rigoare științifică în cercetare precum și respectul pentru substanța originală a monumentului – principii generos îmbrățișate de Comisiunea Monumentelor Istorice, care în acea perioadă se afla sub conducerea lui Nicolae Iorga și cuprindea membri de talia lui Al. Lapadatu, Gh. Balaș, P. Antonescu și alții.

Cu o întrerupere de 5 ani – după desființarea, în 1950, a CMI arhitectul Ștefan Balș a continuat să proiecteze și să urmărească execuția restaurărilor de monumente istorice, mai întâi în cadrul ISPROR (atelier specializat) apoi în Direcția Monumentelor Istorice – instituție înființată în 1960 – a cărei activitate complexă (documentare, evidență, proiectare, execuție, avizare) a dat țării un mare număr de lucrări de valoare în acest domeniu.

Și după pensionare (1975) de la DMI, arhitectul Balș și-a continuat activitatea de restaurator (la comanda Patriarhiei, Mitropoliilor și a Episcopilor) cu aceeași energie și probitate științifică.

Bilanțul acestei vieți profesionale, închinată monumentelor istorice este impresionant: peste 50 de restaurări de monumente istorice și ansambluri istorice, printre care se numără obiective de primă mărime din patrimoniul arhitectural (nu întâmplător două dintre ele: Mănăstirea Horezu și Mănăstirea Moldovița, sunt înscrise acum în patrimoniul mondial!), lucrări de referință care astăzi pot ilustra evoluția școlii românești de restaurare.

Deși prin excelență practicant, arhitectul Balș, bun cunoscător de istorie și istoria arhitecturii, a publicat mult: studii de specialitate (între 1929–1990), lucrări cu caracter monografic (1957–1968) traduceri, numeroase comunicări la sesiunile științifice ale Direcției Monumentelor Istorice.

Dincolo de această exemplară viață profesională, arhitectul Balș a fost un spirit deschis, un om integru și un coleg cald și disponibil, de care își vor aduce aminte cu recunoștință toate generațiile de restauratori care au avut privilegiul de a colabora cu el în această grea și fascinantă profesiune.

SANDA IGNAT